

Konsta Tamminen

MIESTEN ROOLI JA ASEMA SATAKUNTALAISESSA
VARHAISKASVATUSTYÖSSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma
2015

MIESTEN ROOLI JA ASEMA SATAKUNTALAISESSA VARHAISKASVATUSTYÖSSÄ

Tamminen, Konsta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Elokuu 2015
Ohjaaja: Pamppunen, Seppo
Sivumäärä: 38
Liitteitä: 1

Asiasanat: sukupuoliroolit, varhaiskasvatus, miesnäkökulma, naisvaltaisuus

Opinnäytetyössäni tavoitteena on selvittää, miten miehet kokevat asemansa varhaiskasvattajina naisvaltaisella alalla ja miksi he ovat aikoinaan alalle hakeneet. Työssäni käsitellään varhaiskasvatuksen historiaa, sukupuolirooleja ja miesten merkitystä sosiaali-alalla. Aihe kiinnostaa omien kokemusten sekä melko vähäisen tiedon takia.

Työssäni on käytetty kvalitatiivista lähestymistapaa ja tutkimusmenetelmänä teema-haastattelua. Haastattelut on tehty kasvokkain sekä sähköpostin välityksellä. Opinnäytetyöhön on haastateltu kahdeksaa miestä, jotka työskentelevät varhaiskasvatuksen parissa Satakunnan alueella. Haastatteluissa on niin varhaiskasvatus- ja päiväkodinjohdattajia, lastentarhanopettajia kuin lastenhoitajia.

Haastatteluista selvisi, että miehet pitävät asemaansa hyvänä varhaiskasvatuksessa. He toivovat alalle enemmän miehiä, mutta pitävät palkkaa sekä perinteistä hoiva-ajattelua suurimpana syynä alan naisvaltaisuuteen. He kokevat tuovansa päiväkotimailmaan miehen mallia, rentoutta sekä jämäkkyyttä. Miehiä kiehtoo kasvatusalassa vapaus sekä mahdollisuus toteuttaa itseään.

MENS ROLE AND POSITION IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN SATAKUNTA

Tamminen, Konsta

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social services

August 2015

Supervisor: Pamppunen, Seppo

Number of pages: 38

Appendices: 1

Keywords: gender roles, early childhood education, male perspective, female-dominance

In my thesis, I'm trying to find out how men see their position in early childhood education which is female-dominated sector. I also would like to find out how they have ended up in this occupation. In this thesis I'm focusing on the history of early childhood education, gender roles and what is the significance of men in the social services. I'm interested of this subject because of my own experiences and the lack of information concerning this theme.

In my thesis I've used qualitative approach and focused interview. The interviews I have made face to face and by email. I have interviewed eight men who work in early childhood education in the area of Satakunta. The interviewees work as the head of early childhood education and kindergartens, kindergarten teachers and childminders.

The result of the interviews were that men think that their position in early childhood education is good. They were hoping that more men would apply to this field. Men who work in social services also think that small salary and traditional care-thinking are the biggest reasons why the field is so female-dominated. Men think that they bring masculine example, easiness and assertiveness to the area. Men are fascinated by the freedom of self-realization in childhood education.

SISÄLLYS

1	ALUKSI	5
2	VARHAISKASVATUKSEN HISTORIAA	7
3	SUKUPOULIROOLIEN MERKITYS VARHAISKASVATUKSESSA.....	9
3.1	Sukupuoliroolien ja stereotyyppien vaikutus varhaiskasvatustyön tekemisessä	9
3.2	Lasten kasvatuksen haasteita sukupuoliroolien osalta.....	11
4	MIES NAISVALTAISELLA ALALLA	14
4.1	Naiset ja miehet kasvattajina	14
4.2	Miesten merkitys varhaiskasvatuksessa.....	14
4.3	Mitä miehet tuovat sosiaalialalle?.....	16
4.4	Töiden jaottelu miesten ja naisten töihin	17
4.5	Palkkaeriarvoisuus	19
5	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	20
5.1	Tutkimustehtävät.....	20
5.2	Kohdejoukko.....	20
5.3	Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu	21
5.4	Teemahaastattelun toteuttaminen.....	22
5.5	Aineiston analysointi ja luotettavuus	23
6	TULOKSET	24
6.1	Taustatietoja.....	25
6.2	Mies naisvaltaiselle alalle	26
6.3	Päiväkodin arki	27
6.4	Miehiin suhtautuminen	31
6.5	Lasten sukupuoliroolit	32
6.6	Muita kommentteja	33
6.7	Haastatteluiden yhteenvetoa	34
7	LOPUKSI.....	36
	LÄHTEET.....	37
	LIITTEET	

1 ALUKSI

Suoritin lukion jälkeen siviilipalveluksen päiväkodissa, josta seuraavana vuonna olin työvoimatoimiston kautta harjoittelussa päiväkodissa. Vuonna 2011 aloitin korkea-kouluopinnot ja ensimmäinen harjoittelu sijoittui päiväkotiin. Sosionomi-opintojen viimeinen harjoittelu vuonna 2014 tapahtui myös päiväkodissa. Silloin näin ensimmäisen kerran toisen miehen päiväkodissa. Tässä kohtaamisessa olisi voinut mennä paljon kauemminkin, mutta se kertoo kuitenkin siitä, että miehiä ei kauhean paljon varhaiskasvatuksen parissa ole.

Halusin myös tietää aiheesta enemmän, koska en ollut juuri aiheesta missään nähnyt mitään juttua. Se myös lopulta osoittautui haasteeksi, koska lähteitä oli todella vaikea löytää. Aiemmistä töistä Pasi Kuivakangaksen (2007) opinnäytetyö, *Mies päiväkodissa – Alansa ainokainen*, Jyväskylän ammattikorkeakoulusta, antoi hivenen suuntaa mihin työtä voisi viedä. Siihen ei kuitenkaan ollut liikaa turvautuminen, jotta oma ajatus pysyi päällimmäisenä.

Työn tarkoituksena ei ollut etsiä mitään epäkohtia tai tilittää, kuinka vaikeaa on olla mies naisvaltaisilla aloilla. Uskon, että miehiä yleisesti arvostetaan naisvaltaisilla aloilla, niin kuin myös naisia miesvaltaisilla. Tätä myös tuki tekemäni haastattelut. Miehet kokivat olonsa hyväksi työpaikoissaan, heidän panostaan työyhteisössä arvostettiin ja he toivat tekemiseen oman lisäarvon. Ajattelisin, että se pätee kaikkiin aloihin, missä toista sukupuolta on selvä enemmistö. Kuten usein sanotaan, kaavat helposti kangistavat, ja niitä on hyvä toisinaan rikkoa. Oli kyse sitten sukupuolesta tai nuorista, jotka tulevat aloille.

Meitä aloitti SAMK:ssa vuonna 2011 noin 70 sosionomi-opiskelijaa, joista kaksi minun lisäksi oli miehiä. Minä olin meistä miehistä ainoa, joka jatkoi noin 25 muun opiskelijan kanssa sosiaalipedagogiseen lapsi- ja nuorisotyöhön. Minulla oli muutama vaihtoehto opinnäytetyöni aiheeksi kiinnostusteni mukaan. Koulussa muutamat opettajat kysyivät aina koko koulutuksen ajan minun mielipidettäni ”miehisenä mielipiteenä”. Samalla tavalla kun Roman Schatz kertoo aina mielipiteen kun puhutaan Saksasta, Juhani Tamminen jääkiekosta tai Paleface kantaottavuudesta, niin minä kerroin

koulussa mielihien mielipiteen sosiaalialasta. Miehisen mielipiteen yksinhuoltajaäidin lapselta, jolla on ollut ykkösluokalla pitkä tukka ja korvakoru, ei tiedä miten porakone toimii tai käynyt varmaan ainoana ikäluokastaan kaupungissa siviilipalveluksen, ja vieläpä hakenut sosiaalialalle opiskelemaan. Siitä huolimatta – tai juuri sen takia, halusin lopulta kuitenkin tehdä “Oodi miehille”-tyyppisen työn.

2 VARHAISKASVATUKSEN HISTORIAA

Organisoitu päivähoito syntyi 1800-luvun loppupuolella, kun perheiden piti lähteä elannon saamiseksi kodin ja pihapiirin ulkopuolelle. Ensimmäisiä päivähoitopaikkoja kutsuttiin seimiksi. Seimien perustajina ja ylläpitäjinä oli mm. erilaisia yhdistyksiä, pelastusarmeija, kaupunkilähetys ja yksityishenkilöitä. Ensimmäinen seimi perustettiin Helsinkiin vuonna 1861 ja pieni päivämaksu sisälsi ruuan ja hoidon. Seimet olivat tarkoitettu alle 3-vuotiaille lapsille ja lastentarhat yli 3-vuotiaille. (Välimäki 1999, 58, 77.)

Saksalaista kasvatustilfilosofia Friedrich Fröbeliä (1782-1852) voidaan pitää lastentarhatoiminnan kehittäjänä. Ensimmäinen lastentarha perustettiin Saksassa 1840. Fröbelin ajatus mahdollistaa leikki ja sen merkityksen korostaminen erosi sen ajan näkemyksistä. Leikin korostaminen, lapsen ehdoilla meneminen ja kokonaisvaltaisen kasvatuksen omaksuminen olivat Fröbelin ajatuksia, mutta ovat monin paikoin toteutuksessa vasta nykyisin. Fröbel sai aikoinaan paljon kritiikkiä, koska jotkut ajattelivat lastentarhojen syrjäyttävän kotikasvatuksen. Hänen myös nähtiin leikkivän lasten kanssa, joten osa piti Fröbeliä narrina. (Välimäki 1999, 82-85.)

Uno Cygnaeus (1810-1888) toi ulkomailta Fröbelin sekä muiden kasvatustilfilosofien ajatuksia suomalaiseseen yhteiskuntaan käytettäväksi. Cygnaeuksen ajatuksena oli perustaa maaseudulle kyläkouluja ja pitäjäkouluja, ja kaupunkiin pikkulasten kouluja sekä kaupunkikouluja. Pitäjä- ja kaupunkikouluissa tytöt ja pojat olivat erikseen. Cygnaeuksen ajatuksena oli perustaa tyttökoulujen yhteyteen lastentarhoja- ja seimiä. Opetuskokonaisuudet tukivat samaa pedagogista sisältöä kuin lastentarhassa. Tyttökoulujen oppilaat toimivat myös lastentarhassa hoitajina. Lastentarha- ja seimitoiminta olivat osa naiskasvatusta, ja ne liittyivätkin ainoastaan sukupuolisidonnaisesti naiskoulutukseen. Ajatuksena oli, että kotikasvatusta voitiin parantaa kasvattamalla äitejä ja lastenhoitajia tehtäviinsä. (Välimäki 1999, 91-93.)

Vuonna 1861 perustettiin Tammisaareen ensimmäinen suomalainen lastentarha. Lastentarhoissa lapset olivat yli 3-vuotiaita. Alle kolmivuotiaalle oli seimitoiminta. Ideologisesti Cygnaeuksen lastentarhat olivat lähes Fröbelin ideoimien kaltaisia, mutta

erona oli se, että Suomessa lastentarhat olivat hivenen vanhemmilla lapsille ja lastentarhat olivat enemmän yhteiskunnallisempia. Lastentarhat ja seimet tulivat Suomeen ennen muita Pohjoismaita, muun muassa koulujärjestelmä kulki kymmeniä vuosia Ruotsia jäljessä. Lastentarhat keräsivät kuitenkin samanlaista kritiikkiä kuin Fröbel sai aikoinaan. Lastentarhojen katsottiin mm. syrjäyttävän kotikasvatusta. Joten lastentarhat eivät vielä tässä vaiheessa ottaneet kunnolla ”tuulta alleen”. (Välimäki 1999, 94-96.)

Lastentarha-aatteen toinen tuleminen tapahtui noin kaksikymmentä vuotta myöhemmin Hanna Rothmanin (1856-1920) toimesta. Rothman perusti köyhille lapsille tarkoitetun ilmaisen lastentarhan Helsinkiin vuonna 1888. Tarhan nimi oli Fröbel-laitos, joka nimensä mukaan oli perustettu Fröbelin aatteiden pohjalle. Vaikka tarhan tarkoitus olikin mahdollistaa köyhien perheiden lasten hoidon mahdollisuus, niin se oli kuitenkin tarkoitettu jokaiselle yhteiskuntaluokalle. Suomen teollistuminen ja palkkatyöläistyminen oli edennyt Suomessa parissa kymmenessä vuodessa jo niin pitkälle, että kaupungeissa lasten hoidon tarve oli todellista. Vuonna 1892 alkoi myös ensimmäinen lastentarhanopettajakoulutus, jonka pääsy vaatimuksena oli vähintään 18 vuoden ikä ja tyttökoulun kurssi tai vastaavat tiedot. Tämä jo kertoi kuinka työtä pidettiin naisten työnä. Rothmanin lastentarhat toimivat kansanlastentarha nimellä aina vuoteen 1948 asti. (Tamminen 1995, 18; Välimäki 1999, 98-104.)

Kunnallisia lastentarhoja alettiin perustamaan vuodesta 1919 lähtien. Vuonna 1927 säädettiin laki, joka takasi lastentarhoille valtionavun. (Välimäki 1999, 117.)

Vuonna 1947 lastentarha- ja seimi -nimien yhteyteen liitettiin myös päiväkotikäsite. Lastentarhoissa oli osapäivä- ja kokopäiväryhmiä, ja kokopäiväryhmiä alettiin kutsua tarhan päiväkodeiksi. Kuitenkin vasta vuonna 1970 alettiin käyttämään päiväkotikäsitettä, ja lastentarha- ja seimikäsite saivat väistyä. Päiväkoti määriteltiin laitokseksi, jossa annetaan kokopäivähoitoa 0-6-vuotiaille lapsille. Samoihin aikoihin alkoi Oulussa myös miehille avoin lastentarhaseminaari, ja ensimmäinen mies valmistui lastentarhanopettajaksi vuonna 1970. Hakijoita kouluun tuolloin oli yli 600, joista 30 pääsi opiskelemaan. Mieshakijoita oli useampiakin tuosta 600 joukosta, mutta vain yksi heistä pääsi opiskelemaan. Ensimmäinen mies valmistui siis koulutuksesta yli 100 vuotta myöhemmin siitä, kun lastentarha-aatteen isä Friedrich Fröbel oli

asiaa tuonut esille. Väliajan ”valtikka” oli ollut lähes kokonaan naisilla. Yliopistojen yhteydessä käynnistyi vuonna 1973 uudenlainen lastentarhanopettajakoulutus, joka kiinnosti myös mieshakijoita. Vuonna 1973 tuli päivähoitolaki, joka muutti lasten päivähoiton ideologialtaan yleiseksi, kaikille tarkoitetuksi, mutta maksulliseksi sosiaalipalveluksi. (Kytölä 2014, 13; Rytöhonka 2014, 25; Tamminen 1995, 18-19; Välimäki 1999, 117, 124-125, 215.)

Lastentarhanopettajista vuonna 2005 oli n. 3 %:a miehiä ja esimerkiksi vuosien 2007–2012 välisenä aikana Jyväskylän yliopistosta valmistui 20 mieslastentarhanopettajaa, joista vuonna 2013 vain kuusi työskenteli lapsiryhmien parissa. Lastenhoitajien tarkkaa määrää ja sukupuolijakautumaa ei ole tiedossa, mutta suuntaa antavat kuitenkin lastenhoitajienliiton jäsenmäärät. Jäseniä liitossa on noin 9000, joista miehiä on 250. Prosentteina se on myös alle 3 %. (Kempas 2015, 6; Siljamäki 2013, 37; Ylen www-sivut). Varhaiskasvatus on ollut alana aina naisvaltainen, eikä muutosta miehisempään ole juuri näkynyt. Suomessakin kesti yli 100 vuotta ensimmäisen lastentarhan perustamisesta siihen, kun ensimmäinen mies valmistui alalle vuonna 1970. Perinteet ja yleinen palkkatilanne ovat pitäneet miehet pois alalta. Aiemmin tasa-arvolaki toi alalle hivenen enemmän miehiä, mutta sen poistuttua 1987 miesten määrä väheni uudestaan (Siljamäki 2014, 22-23). En tiedä vaatisiko se toiset sata vuotta, että tilanne muuttuisi, vai muuttuuko se silloinkaan.

3 SUKUPUOLIROOLIEN MERKITYS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Sukupuoliroolien ja stereotyyppien vaikutus varhaiskasvatustyön tekemisessä

Sukupuoliroolit eivät muutu helposti, koska usein ruokitaan lisää sukupuolistavia käytäntöjä. Koska varhaiskasvatus on alana niin naisvaltainen, se luo myös lapsille kuvan naistapaisesta hoivasta. Hoivatyön ajattelemisen naisten työnä jatkaa sitä ajattelutapaa entisestään. Toisista huolehtimista ja tarpeiden huomioimisesta pidetään yleensä naisellisenä piirteenä. Erityisesti äitiyteen liittyvä ajatus luo kuvan naisista luonnollisena hoivaajana. (Ylitapio-Mäntylä 2011, 280.)

Töitä jaetaan päiväkodissa sukupuolen mukaan sekä tahattomasti että tarkoituksella. Helpoiten sen huomaa käsitöissä ja peleissä. Miehisii töitä ovat usein tekninen käsityö ja sähkö, ja naisellisia muun muassa virkkaus. Kasvattajilla onkin tärkeä rooli siinä, että sukupuoleen liittyviä normeja vähän purettaisiin. (Ylitapio-Mäntylä 2011, 280) Itse taas ajattelisin, että päiväkotityötä tekee kukin omilla vahvuuksilla. Useimmiten se voi olla niin, että miehen vahvuus on salibandy, mutta yhtä hyvin nainen voi olla urheilullinen ja harrastaa joukkuelajeja tai mies voi olla hyvä tekemään käsitöitä. Päiväkodissa työskenteleminen on kuitenkin tiimityötä, ja jokaisen pitäisi saada tehdä ja opettaa asioita vahvuuksillaan. Enkä tarkoita sitä, että niitä seurattaisiin orjallisesti, yksi vastaa pelkästään liikunnasta, yksi käsitöistä, vaan yhteistyössä. Samalla tavalla kun aikuiset opettavat lapsia, he voivat opettaa myös toisiaan.

Stereotyyppiset ajattelutavat vaikuttavat päiväkodin työntekijöiden tapaan tehdä työtä. Miesten ajattelua tuovan jämäkyyttä ja rakentuvuutta, tai toisaalta vastakkaisia tapoja, kuten rentoutta. Miesten katsotaan myös olevan toiminallisuuden kannalla, mitä erityisesti poikien uskotaan tarvitsevan. Yleisesti keskusteluissa vaaditaan miehiä päiväkoteihin ja kouluihin turvaamaan poikien kasvua. Huolen takana on oletus siitä, että lapsi tarvitsee kehittyäkseen tasapainoiseksi ihmiseksi äidin ja isän. Ratkaisuna ei kuitenkaan ole se, että miehet jatkavat ”miesperinteitä” ja naiset tekevät samalla tavalla kuin kautta historian. Feminiinisyyden tai maskuliinisyyden ei ole kiinni kasvattajan sukupuolesta, vaan päiväkodin tyttömäisyys ja poikamaisuus riippuu kasvatuskulttuurista. (Ylitapio-Mäntylä 2011, 281.)

Kuka tahansa voi omaksua naisellisen tyylin. Käytännössä kuitenkin niin miehet naisvaltaisilla aloilla, heidän työpaikkansaakin kuin mahdolliset asiakkaat haluavat säilyttää miehen maskuliinisyyden. Miehitä ei odoteta hoivatyössä samanlaista vastuullisuutta tai tunnettyötä kuin naisilta samoissa töissä. Tämä voi myös toimia miehille puolustusmekanismina, eivätkä he joudu samanlaiseen henkiseen kuormitukseen kuin naiset. Toisaalta mies voi tuntea alemmuudentunnetta, kun ”naistyöt” voivat tarkoittaa maskuliinisyyden, aseman ja palkan menetystä ”miestöihin” verrattuna. (Julkunen 2010, 145.) Näyttääkin siltä, että tyttöjen on helpompaa poiketa miehiin ammatteihin, kuin miehen naisvaltaiselle alalle. Miehiset ominaisuudet ovat kulttuurissamme yliarvostettuja, kun taas naiselliset ominaisuudet aliarvostettuja. Ajatellaan, että tyttöjä

on luonnollisempaa kannustaa arvostetulle miehiseen alalle, kuin poikia vähemmän arvostettuihin naisten ammatteihin. (Tamminen 1995, 23.)

Päiväkoteihin ja lasten vapaa-ajalle tarvitaan kasvattajiksi molempia sukupuolia, jotka ohjaajina ja opettajina toimivat tasavertaisesti tiedostaen sukupuolittuneita käytäntöjä. Lapsia ohjataan sen mukaan, mikä heidän oma kiinnostuksena on, eikä anneta sukupuolen rajoittaa toimintaa. Tällöin tuetaan lapsen kehitystä, minäkuvan rakentumista ja edistetään hyvinvointia. Samalla lapsen mielipiteen huomioiminen ja tasa-arvoinen kohtelu toteutuvat. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 97)

3.2 Lasten kasvatuksen haasteita sukupuoliroolien osalta

Sukupuoliroolit ovat juurtuneet vahvasti kulttuuriimme. Päiväkodeissa aikuiset ohjaavat helposti lapsia sukupuolinormien mukaan. Varhaiskasvatuksen käsikirjassa (2011) annetaan esimerkkinä: Tanssittaessa pojat voivat ottaa pojan pariaksi, jolloin aikuinen tulee sanomaan, että parina pitää olla tyttö. Näin luodaan kuvaa, että olisi väärin tanssia saman sukupuolen kanssa, edes lapsena. (Ylitapio-Mäntylä 2011, 280.) Omassa harjoittelussani päiväkodin eskariryhmässä eräs liikuntayhdistys oli järjestänyt tanssiopetusta, mutta se oli ainoastaan tarkoitettu esikoulun tytöille. Mietin itsekkin, että mielenkiintoinen rajaus. Yksi vanhemmista myös asiaa kysyi, koska hänen poikansa harrasti tanssia. Asian oli kuitenkin päättänyt päiväkodin ulkopuolinen taho, joten sitä ei joutunut ketään sen enempää ”selittelemään”. Järjestimme ryhmässä sitten pojille samaan aikaan muuta mukavaa ja erilaista tekemistä. Pojat kirjoittivat räppikappaleen minun ja ohjaajani avustuksella, johon he oma aloitteisesti liittivät omia tanssiliikkeitä ja beatboxausta. Tanssitunnilta palanneet tytötkin innostuivat asiasta niin, että pojat opettivat heillekin räpit, joka esitettiin kevätjuhlassa. Opiskelijana kuitenkin alkupe-
räinen rajaus tyttöihin ja poikiin herätti ajattelemaan, kuinka yleistä tällainen rajaaminen on. Tällä kertaa asiasta ei mitään ”vahinkoa” kuitenkaan syntynyt, mutta tämä tuskin on mitenkään ainulaatuinen tilanne, että poikia ja tyttöjä ohjataan niihin perinteisiin sukupuolirooleihin.

Kasvatustieteiden kannalta tyttöjen ja poikien kasvatusta on mielenkiintoinen asia. Tiedetään, että sukupuolet ovat biologisesti sekä kulttuurillisesti erilaisia keskenään, ja se

tulisi ottaa jotenkin huomioon. Kulttuurillinen sukupuolen määräytyminen tarkoittaa sitä, että miehiltä ja naisilta odotetaan, vaaditaan ja sallitaan eri asioita. Esimerkiksi toteamus ”pojat on poikia” sallii pojille tiettyjä asioita mitä ei tytöille sallita. Yleisesti kasvatustapojen on ajateltu ainoastaan poikien kautta ja samalla yleistetty ne koskemaan myös tyttöjä. Historiassa poikien kasvattamisesta on pidetty arvokkaampana kuin tyttöjen, ja tyttöjä on syrjitty aina näihin päiviin asti. Isossa osassa maailmaa tytöt ovat edelleen heikommassa asemassa kuin pojat. Poikia on kasvatettu aktiivisiksi kansalaisiksi ja tyttöjä vaimoiksi ja äideiksi. Tutkimuksellista tietoa siitä, että toinen sukupuoli olisi toista lahjakkaampi, ei ole olemassa. Joissain on tullut esille, että pojat ovat pikaisen parempia matematiikassa ja tytöt taas kielellisesti. Kasvattajien pitää muistaa, että pelkästään he eivät omalla käytöksellään luo sukupuolirooleja, vaan lapset tekevät sitä myös keskenään. (Hellström 2010, 226-227.)

Tyttöjen asema kouluissa ja päiväkodeissa on vahvistunut koko ajan, mutta nyt ollaankin huolissaan poikien pärjäämisestä. Tutkimusten mukaan pojat viihtyvät tyttöjä huonommin päiväkodeissa ja kouluissa. Pojilla on myös enemmän oppimis- ja koulunkäyntivaikeuksia. Nykykoulujen käytänteet suosivatkin tällä hetkellä ehkä enemmän tyttöjä, kun taas poikien toiminallinen tapa jää vähemmälle huomiolle. Tällä hetkellä poikien toiminallisuus, uho ja kamppailut eivät sovi päiväkotij- ja koulumaailmaan. Joissain suomalaisissa kouluissa on kokeiltu historiasta tuttuja poika- ja tyttöluokkia ja mietitty tarvitsiko kumpaakin sukupuolta opettaa omalla tavalla. On myös mietitty, että kasvattajat olisivat tasapuolisesti sekä miehiä että naisia. (Hellström 2010, 227.) Ongelmana vain on se, että ala on niin naisvaltainen, että näköpiirissä ei edes ole sellaista mahdollisuutta, että kasvattajat edustaisivat puoliksi molempia sukupuolia.

Lasten varhaisvuodet ovat sukupuoliroolien omaksumisen suhteen otollisinta aikaa. Miehet varhaiskasvatuksessa voisivat antaa lapselle erilaisen käsityksen sukupuolirooleista, jota muutoin he eivät saisi. Tutkimusten mukaan jo kaksivuotiaana lapset tunnistavat sukupuoli-identiteettinsä. Jo 3-4-vuotiaana lapset tietävät mitkä asiat kuuluvat tytöille ja naisille, mitkä asiat pojille ja miehille. Erityisesti pojat yrittävät toimia sen mukaan, mikä on ”sopivaa” heidän sukupuolelleen ja mikä ”sopimatonta”. Kaikissa ikävaiheissa sukupuolistereotyyppit ovat voimakkaampia pojilla kuin tytöillä, ja iän myötä tyttöjen ajatukset lieventyvät, kun taas poikien ajatusmaailma jyrkentyy. Vaikka vanhemmat välttäisivät sukupuolirooleja tarkoituksella, ne ovat niin sidottuja

kulttuuriimme, että lapset saavat vaikutteita joka tapauksessa stereotyyppioista. Lisäksi lapset ottavat mallia ikätovereiltaan ja vertaispaine on suurta. (Tamminen 1995, 52-54)

Päiväkodeissa usein vahvistetaan myös perinteisiä sukupuolirooleja. Päiväkotien henkilökunta on hyvin naisvaltainen, rooliasut usein tarkoitettu jommallekummalle sukupuolelle, lastenkirjoissa sukupuoliroolit ovat yleensä stereotyyppisiä, poikia ohjataan usein aktiivisiin leikkeihin, kun taas tytöt askartelevat ja piirtävät poikia useammin. Leikeissä pojat ovat usein aggressiivisempia, fyysisempiä ja rakentelevat erilaisia asioita. Tyttöjen leikit ovat usein hoiva-, koti- tai eläinleikkejä. Tyttöjä kuvataan yleensä hiljaisemmiksi ja vastuuntuntoisemmiksi, kun taas poikia vilkkaammiksi ja enemmän apua tarvitseviksi. Tyttöillä sanottiin olevan myös paremmat kaverisuhteet toisiin lapsiin, kun taas pojat olivat enemmän kahnauksissa. Pojat leikkivät useasti isoissa porukoissa, kun taas tytöt kahdestaan tai pienryhmässä. Tyttöillä on päiväkodeissa naismalleja riittämiin, mutta pojat ottavat yleensä miehen mallin toisiltaan tai jäljittelemällä esimerkiksi tv-sarjojen esikuviaan. (Tamminen 1995, 54)

Kaikilla lapsilla on sukupuolesta riippumatta samat tarpeet. Jokainen lapsi tarvitsee välittävää ja turvallista kasvatusta. Kaikkia lapsia tulisi kannustaa elämässä ja kohdella arvostaen. Tyttöjä ja poikia pitäisi innostaa harrastamaan eri lajeja ja rohkaista tekemään sitä, mikä tuntuu itsestä hyvältä. Tekniikasta kiinnostuneille tytöille pitäisi saada saamaa sukupuolta olevia roolimalleja ja pojille pitäisi löytää tapoja oppia, joka saa poikien motivaation koulua ja päiväkotia kohtaan kasvamaan. (Hellström 2010, 227.)

Luin juuri Facebookista kirjoituksen, jossa äiti kertoi päiväkotikiikällä pojalla olevan sekä tyttöjä että poikia kavereina. Pojalla oli pitkät hiukset, hän käytti joskus jalkapallopaitoja ja joskus mekkoja. Päiväkodissa tai muiden lasten kanssa ei ollut mitään ongelmia, vaan lapset olivat vain vilpittömästi kavereita keskenään. Pojan harrastuksissa kuitenkin muiden lasten vanhemmat käyttäytyivät törkeästi lasta ja hänen vanhempiaan kohtaan. Pojalle muun muassa sanottiin, että tytöt eivät saa olla täällä ja pojan isältä kysyttiin, että etkö yhtään häpeä poikaasi. Tämä kertoo lähinnä moukkamaisuudesta sekä siitä, että kuinka vaikeaa lapsen on olla oma itsensä. Vaikka lapset eivät tuomitsikaan toisiaan, niin lasten vanhemmat voivat käyttäytyä todella loukkaavasti, ja lopulta käytös voi siirtyä tätä myötä myös heidän omiin lapsiinsa. Itse olen pystynyt

kulkemaan aika hyvin omia reittejä, vaikka ala-asteella saattoi tuntemattomilta opettajiltakin kuulua tahatonta työttölyä tai neidittelyä, kun minulla oli ensimmäisellä luokalla pitkä tukka, korvakoru eikä äänenmurrosta ollut vielä siinä vaiheessa ollut tapahtunut. Oma linja vaatii kuitenkin lapselta hyvää itsetuntoa sekä tukea kotoa sekä muilta läheisiltä.

4 MIES NAISVALTAISELLA ALALLA

4.1 Naiset ja miehet kasvattajina

Naisilla ja miehillä on ollut aina erilaiset roolit kasvatuksessa. Perinteisesti pienten lasten kasvatusta on kuulunut naisille. Kulttuureissa, joissa on vahvat miesten ja naisten ”paikat”, niin miehet ovat poikien kasvattajia ja naiset tyttöjen. Miesten ja naisten kasvatustavoissa on huomattu eroavaisuuksia. Miehen roolia pidetään yleisesti kurinpitäjänä, kun naiset taas ovat hellempää ja empaattisempää. Miehen roolia pidetään myös epämääräisempänä, kun naiselle se tulee luonnostaan jo äitiydenkin kautta. Kuitenkaan kaikki naiset eivät ole äitejä, mutta se ei sulje siltikään pois sitä, että naiset voisivat olla hyviä kasvattajia. Moni kasvatustutkija on ajatellut, että nainen on miestä sopivampi kasvattajana. Muutamissa opinnäytetöissä on tullut ilmi, että oppilaat eivät pidä tärkeänä opettajan sukupuolta, vaan tärkeämpää on opettajan motivoituneisuus ja ammattitaitoisuus. Kasvattajien sukupuolen vaikutuksesta muihin kasvatuksen osatekijöihin tarvittaisiin kuitenkin lisätietoa. Mies- ja naisvarhaiskasvattajat eivät tutkimusten mukaan eroa juurikaan toisistaan persoonallisuuden, opetustyylin tai siltä osin miten he vahvistavat lasten käyttäytymistä. (Hellström 2010, 191; Tamminen 1995, 50; Ylitapio-Mäntylä, 2012, 95)

4.2 Miesten merkitys varhaiskasvatuksessa

Aina silloin tällöin nousee esille, että miehiä pitäisi saada kasvatustalalle sen takia, että varsinkin isättömät pojat tarvitsivat enemmän miehen malleja päiväkotihin ja kouluihin. Ei ole kuitenkaan havaittu, että isän puuttuminen toisi pojille suoranaisesti mitään

ongelmia, vaan jos ongelmia tulee, ne voivat johtua muuten haastavasta tilanteesta, kuten avioeroprosessista tai perheen ihmissuhdemuutoksista. Miespuolisten työntekijöiden roolia varhaiskasvatuksessa ei saa kuitenkaan liioitella, koska se taas voi tuoda naishenkilökunnalle ajatuksen heidän riittämättömydestään. Samalla tavalla yksinhuoltajaäidillekään ei saisi korostaa liikaa, kuinka tärkeää ”miehen malli” olisi lapsen elämässä. Ei saisi ajatella, että pelkkä miehisuus riittäisi työpaikkaan, vaan myös miehen tarvitsee olla hyvä kasvattaja. Miehet viihtyvät myös päiväkodeissa vähemmän aikaa kuin naiset, joten ovatko miehet ylipäätänsä alalla tarpeeksi kauan, jotta sillä olisi lasten kannalta jotain merkitystä? (Tamminen 1995, 48-49.)

Viestintäkulttuuri tarjoaa nykyisin myös paljon sukupuolimalleja, jolloin miesvarhaiskasvattajan roolimalli voi jäädä marginaaliseksi. Kuitenkin jos miestyöntekijän suhde isättömään lapseen on tarpeeksi pitkäkestoinen, toimii molempien ehdoilla ja on riittävän läheinen, miehestä voi tulla hyvä roolimalli lapselle. 1970-luvulla tehdyissä tutkimuksissa miesvarhaiskasvattajien on nähty tuovan pojille maskuliinisia esikuvia, esittävän lapsia näkemästä päiväkotia naisellisena ympäristönä, ehkäisevän nuorisorikollisuutta ja toimivan perheiden hajoamisen aiheuttamien ongelmien vastakohtana. Myöhemmissä tutkimuksissa samanlaisia tuloksia ei ole juuri saatu. (Tamminen 1995, 49-50.)

1980-luvulla tehdyissä tutkimuksissa miesopettajien vaikutuksesta lapseen on tullut ilmi poikien parempi matemaattinen suoriutuminen ja lasten parempi käyttäytyminen, kuin ryhmissä missä on ollut pelkästään naistyöntekijöitä. On ajateltu, että miehillä on parempi sietokyky lasten käyttäytymiseen, ja se on vaikuttanut myös työpariin sekä lasten käyttäytymiseen. Tutkimuksia asiasta on tehty hyvin vähän, mutta kuitenkin voi todeta, että lapsille, sekä pojille ja tytöille, olisi hyödyllistä, tai ei ainakaan haitallista, että lapsien elämässä olisi pienestä pitäen sekä miehiä, että naisia läheisessä ja turvallisuudessa vuorovaikutussuhteessa. (Tamminen 1995, 48-50.)

4.3 Mitä miehet tuovat sosiaalialalle?

En löytänyt kovin paljoa materiaalia miehistä varhaiskasvatuksesta, joten laajensin vähän lähteitani koskemaan myös alakoulua. OKL:n opettajakoulutuksesta valmistuu kuitenkin myös päiväkoteihin lastentarhanopettajia.

Kirjassa *Miehiä kouluun?* (1997) oli kysely sekä mies- että naisopiskelijoiden mielipiteitä siitä, tarvitaanko miehiä alaluokille ja mitä he tuovat sinne.

Miesten ja naisten tyylieroista naisopiskelijat sanovat, että myös alakouluissa ovat perinteiset roolit. Naisopettajilla lapset tulevat helpommin kertomaan huolijaan, kun taas miehet ovat rennompia. Opiskelijoiden mielestä oppilaat eivät halua näyttää tunteenpurkauksia miehille samalla tavalla kuin naisopettajille. Kotonakin äideille valitetaan, kun isä on auktoriteettina. Miehet ovat enemmän kavereita ja naiset hoitavat ”arkipäivän murheet”. Käytöstapojen suhteen naiset ovat myös tarkempia kuin miehet taas paikoin lepsuja. (Heinonen, Huttunen, Kari, Mikkola & Silvennoinen 1997, 46-47)

Myös naisopiskelijoiden mielestä miehiä tarvitaan, koska heidän mielestä lapset tarvitsevat miehen mallia, varsinkin rikkonaisten perheiden lapset. He ajattelevat, että miehillä on usein luontaista karismaa saada lapset kiinnostumaan asioista. Opiskeluaikoina mies myös tasapainottaa koulutusta, jolloin jää naisille tuttu ”nipottaminen” vähemmälle. Miehiä eivät tarvitse pelkästään lapset tai koulutusala, vaan myös työpaikat tarvitsevat molempia sukupuolia toimiakseen tehokkaasti. Opettajilla on hyvä työllisyystilanne, mutta työpaikka on lähes varma, jos hakijana on mies. Valmistuneet miehet saavat myös nopeammin vakituisen työn, kuin valmistuneet naiset. (Heinonen ym. 1997, 43-45, 53.)

Naisopiskelijat uskovat myös, että miehien vähyys koulutuksessa liittyy siihen, että miehiä ei ole kiinnostanut aiemmin (esimerkiksi lukiossa) koulu kovin paljon, joten myös hauissa heidän lähtöpisteensä jäävät alhaisimmiksi. Myös stereotyyppisillä ajatuksilla naisten ja miesten töistä sekä palkan pienuudella on vaikutusta asiaan. (Heinonen ym. 1997, 51-52.)

Yleisesti kirjassa haastatellut miesopiskelijat olivat ylpeitä ammatinvalinnastaan. Eriävänä mielipiteenä oli, että hienompaa olisi olla jokin toimitusjohtaja, eivätkä kaverit arvosta juurikaan miespuolisen opettajan työtä. (Heinonen ym. 1997, 57.) Omissa haastatteluissa myös eräs lastentarhanopettaja sanoi, että kaverit luulivat työn olevan pelkkää Kimblen pelaamista, mutta kun työn oikea kuva selkeytyi, myös arvostus kasvoi.

Miesopiskelijoilla houkuttimena oli ”varma” työpaikka. Yleisesti kiinnostavuutta taas vähensi se, että etenemismahdollisuuksia ei juurikaan ole, perinteiset ajattelutavat naisista kasvattajina, ennakkoluulot koulutuksesta, jossa leikitään vain piirileikkejä ja matala palkkaus. Tärkeimpänä kuitenkin pidetään, että sukupuolesta riippumatta tekee työnsä hyvin ja on kiinnostunut siitä mitä tekee. Kuten naisopiskelijat sanoivat, niin miehet toivovat myös, että työpaikoilla olisi molemmat sukupuolet edustettuna. (Heinonen ym. 1997, 55-62.)

Miesten ja naisten eroja kasvattajina miehet kuvaavat samantyyllisesti kuin naisetkin. Miehet ovat suurpiirteisempiä, mutta samalla myös kurinpitäjiä. Miehet olivat myös itse sitä mieltä, että on tärkeää saada miehenkuvaa lapsille. (Heinonen ym. 1997, 63-64.)

4.4 Töiden jaottelu miesten ja naisten töihin

Työt helposti jaotellaan naisten ja miesten töihin ympäri maailmaa. Miesten töitä ovat kolme M:ää: machinery, money ja management. Naisten töitä taas kolme C:tä: cleaning, cooking ja caring. Suomeksi naisten työt ovat käännettynä kuuraus, köksäys ja kaitseminen. Erot kuitenkin sukupuolijaottelussa ovat lientymään päin, joskin hyvin hitaasti. Työelämään tullaan nykyisin koulutuksen kautta ja koulutuksissa sukupuolijakautumat ovat jopa jyrkentyneet. Ammattikouluissa ja ammattikorkeakouluissa kaikki muut alat paitsi tekniikka- ja luonnontieteet ovat naisvaltaisia. Sosiaali- ja terveystieteet jopa 90 %:sti naisvaltainen. Yliopistoissa alat ovat tasaisemmin sukupuolijakautuneita. Koulutuksen syyksi asiaa ei voi kuitenkaan kokonaan laittaa, vaan myös työpaikoilla

on usein perinteiset hierarkiat olemassa. ”Mies-” ja ”naistöissä” on huomattavissa erilaisia ominaispiirteitä. Naisten töissä työpäivät ovat usein kiireisiä, kun taas miesaloilla työpäivien pituus saattaa venyä. (Julkunen 2010, 131, 133-134, 138.)

Vakiintuneiden käsitysten murtaminen, kuten naisten ja miesten työt, vaativat sitä, että mies- ja naisvaltaisille aloille löytyy ”tienraivaajia”, joita voi kutsua myös ainokaisiksi. Ainokaisiin suhtaudutaan yleensä stereotyyppisesti, ja heitä verrataan siihen ryhmään, josta he poikkeavat. Miesvaltaiset alat voivat olla naisille sekä ystävällisiä että vihamielisiä työyhteisöjä. Ystävällisessäkin työyhteisössä ainokainen voi kuitenkin kokea olonsa epämukavaksi, ihan siitä syystä, että hän on erilainen. Ainokaista voidaan kohdella ystävällisesti, mutta kuitenkin varauksellisesti ja epäröivästi, joka samalla estää yhdenvertaistumisen. Vihamielisessä työyhteisössä taas erilainen jätetään kokonaan huomiotta tai määritellään tunkeutujaksi. Samalla tavalla ajatellaan myös miehistä, jotka ovat naisvaltaisille aloilla, sillä erotuksella, että naiset toivovat palkan ja työn arvostuksen nousevan miesten tulon myötä. Miehiä ei kuitenkaan ainokaisina syrjitä samalla tavalla, eivätkä miehet koe niin suuria paineita siitä, että he ovat ainokaisia työpaikoillaan. Miehet useimmiten kuitenkin huomaavat olevansa jollain tavalla silmätikkuina. (Julkunen 2010, 132-133; Tamminen 1995, 67-68.) Raija Julkunen (2010) kirjoittaa myös, että naiset kokevat ylpeyttä ollessaan ainokaisena miesten joukossa, kun taas miehille oleminen naisvaltaisen alan ”erikoisena” voi olla noloa. Opinnäytetyötä varten tekemissäni haastatteluissa asia ei kuitenkaan käynyt mitenkään ilmi.

Naisvaltaisille aloille voi muodostua lokeroita, missä miehet saavat valtaa. Esimerkiksi miehet yleensä etenevät naisvaltaisilla aloilla johtotehtäviin, jolloin he eivät ole varsinaisessa asiakastyössä niin paljoa kuin naiset. Haittoina ainokaisuudesta miehillä on pidetty epäilyä sukupuoli-identiteetistä. Miehiä voidaan esimerkiksi pitää naismaisina tai pehmoina. Miehet viihtyvät kuitenkin ainokaisina naisia selkeästi paremmin, ja kokevat asian jopa positiivisena (Tamminen, 1995, 69-70.)

Tasa-arvoa miesten ja naisten välillä on myös yritetty tuoda tasa-arvolaililla. Sillä on pyritty vähentää sukupuoleen liittyvää syrjintää ja edistää tasa-arvoa etenkin työelämässä. Miehillä oli kiintiöpaikkoja varhaiskasvatuksen opiskeluun ennen vuoden 1987 tasa-arvolakia, mutta lain myötä sukupuolikiintiöt poistettiin, ja muun muassa Rauman

lastentarhanopettajien koulutuksessa miesten määrä tippui puolella lain myötä. (Siljamäki, 2014, 22-23; Tasa-arvolaki, 1329/2014, 1§.)

4.5 Palkkaeriarvoisuus

Miehet ovat toimineet perheiden elättäjinä historiassa, joten palkkakuilu selittyy osin tällä. Nykyisin ei ole huomattavissa palkkasyrjintää tai että miehet ja naiset saisivat samasta työstä eri palkkaa. Ero palkoissa selittyy osin sillä, että miehet ja naiset työskentelevät useimmiten eri aloilla. Naisille tulee myös luonnollisia katkoksia palkkoihin synnyttämistä ja perhevapaista. Miesten palkkoja nostavat työnantajien palkanmaksukyky, toimialojen pääomavaltaisuus sekä töiden tuottavuuskasvu. Voikin kysyä, miksi naiset huonommista palkoista huolimatta hakeutuvat näille naisvaltaisille aloille? (Julkunen 2010, 150-151.)

Palkkaerot ovat kaventuneet Suomessa, mutta 1980-luvulta lähtien on jämähdetty tasolle ”naisen euro on 80 senttiä”, eli noin 20 %:n palkkaeroon nais- ja miesvaltaisten alojen töiden välillä. Suomessa palkkakuilua ei voi selittää vähäisemmällä koulutuksella, työkokemuksella tai ammatillisella järjestäytymisellä. Palkkakuilun syyksi on ajateltu naisvaltaisten alojen pienempää arvostusta tai sitä itsessään, että ne ovat naisvaltaisia. Suomessa hallitus (2003-2007) sitoutui työmarkkinajärjestöjen kanssa pienentämään palkkakuilua 15 %:n vuoteen 2015 mennessä. (Julkunen 2010, 151-153.) Sosiaali- ja terveysministeriön teettämässä tutkimuksessa kuitenkin todetaan miesten ja naisten välisten palkkaerojen kasvaneen. Tutkimuksen mukaan naiset tarvitsevat myös korkeamman koulutuksen samoihin töihin kuin miehet. Tällä hetkellä naisen euro on 83 senttiä. Hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen samapalkkaisuusohjelma päättyi maaliskuussa 2015 ja nyt mietitään, miten palkkaerojen kaventuminen saavutettaisiin jatkossa. (Ylen www-sivut 2015.)

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävät

Tarkoitukseni oli selvittää miksi miehet ovat hakeneet varhaiskasvatuksen pariin ja millaiseksi he kokevat asemansa niin työyhteisöissä, lasten kuin lasten vanhempien kanssa.

5.2 Kohdejoukko

Tärkeää opinnäytetyössä on miettiä, minkälaisen kohderyhmän työhön haluaa, ja kuinka sitä voi mahdollisesti rajata. Yleisesti kohderyhmä määritellään sosioekonomisen aseman, iän, koulutuksen tai aseman työyhteisössä mukaan. Kohderyhmän valitseminen toimii myös opinnäytetyön aiheen rajaajana. (Vilka & Airaksinen 2004, 38-40.)

Kun olin päättänyt opinnäytetyöni aiheen, alkoi miesten määrän selvittäminen. Päätin, että haluan ottaa opinnäytetyöhöni niin lastenhoitajat, lastentarhanopettajat kuin joutopuolen henkilötkin. En halunnut rajata ketään ulkopuolelle, jotta saisin mahdollisimman laajan näkökulman aiheeseen. Ajattelin myös, että miesten lukumäärä ei todennäköisesti ole niin suuri, että siitä pitäisi alkaa karsimaan jotain nimikettä pois. Otin yhteyttä Satakunnan jokaisen kunnan varhaiskasvatuspäällikköön (nimike oli osin eri joissain kunnissa) ja kysyin, että onko heidän kunnassaan miehiä töissä varhaiskasvatuksen parissa. Kaikki kunnat yhtä lukuun ottamatta vastasivat suoraan onko heillä miehiä, ja kertoivat myös millä nimikkeellä mahdollinen mies työskentelee. Yksi kunta pyysi ennen tietojen antamista tutkimussuunnitelman ja tutkimusluvan. Ne palautettuani kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava ei kuitenkaan kertonut mahdollisten miesten lukumäärää, vaan pyysi ottamaan yhteyttä eri alueista vastaaviin työntekijöihin. Seitsemästä aluevastaavasta vain kaksi vastasi sähköpostiini, joten tämä kunta jäi jo tässä vaiheessa pois tutkimuksestani. Muissa kunnissa ei tarvittu tutkimuslupaa tai suunnitelmaa esitettäväksi. Suurimassa osassa kunnissa ei ollut miehiä töissä, mutta kaikkien vastausten jälkeen sain lopulta miesten lukumääräksi yksitoista. Miehistä yh-

deksään sain lopulta yhteyden sähköpostin välityksellä ja heistä kahdeksalta sain vastaukset. Vastauksia sain useasta eri ammattiryhmästä: lastentarhanopettajalta, lastenhoitajalta, varhaiskasvatuspäälliköltä ja päiväkodin johtajalta. Joissain tapauksissa haastateltavalla oli myös useampi ammattinimike. Yhden haastateltavan kanssa olin puhunut aikaisemmin sekä yhdelle olin esitellyt itseni, mutta muut osallistujat olivat minulle entuudestaan tuntemattomia.

5.3 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu

Valitsin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, eli kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän. Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käytetään ihmistieteitä tutkittaessa kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimusmenetelmän lisäksi. Laadullinen tutkimus perustuu haastatteluihin, havaintoihin, analyysihin, teoriaan ja niiden kokonaisuuteen. (Alasuutari 1993, 15.) Kun aloitetaan laadullista tutkimusta, siinä välttämättömänä on tutkimussuunnitelma. Tutkimussuunnitelma auttaa myös tekijää itseensä jäsentelemään työtään. Tutkimussuunnitelmalle on olennaista, että tutkimus vastaa johonkin kysymykseen, määrittellään tutkittava joukko, tehdään aikataulu (joka tosin saattaa hieman venyä, opinnäytetyön tekijän huomautus), tiedon keruu, analysointi ja tulosten esitleminen. Tutkimussuunnitelma saattaa elää työn teon aikana. Usein suunnitelmat poikkeavat paljonkin lopullisesta tuotoksesta, mutta se ei kuitenkaan tarkoita automaattisesti sitä, että suunnitelma olisi ollut huono, vaan tutkija on oppinut työn teon aikana jotakin uutta. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 54, 58.)

Tein opinnäytetyötä teemahaastatteluna, joka on puolistrukturoitu haastattelun muoto. On sanottu, että puolistrukturoidussa tavassa kysymysten muoto on haastatteluissa kaikille sama, mutta haastattelussa ei ole vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin. Ominaista puolistrukturoidulle haastattelulle onkin, että jokin osa haastattelusta on lyöty lukkoon, mutta myös liikkumavaraa on. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.) Omissa haastatteluissa etenin aina kysymykset samassa järjestyksessä, mutta haastateltavat saivat vastata omin sanoin ja niin pitkästi kuin halusivat.

Teemahaastattelu ei kerro, onko tutkittava asia laadullista vai määrällistä tutkimusta. Siinä ei myöskään ole määritelty haastattelukertojen määrää tai sitä, kuinka syväluotaavaa haastattelun pitää olla. Tärkeintä on se, että haastattelussa ovat jotkin tietyt teemat. Tämä luo paremmin mahdollisuuden haastateltavien äänen kuulemiselle. Teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kun strukturoitua haastattelua, mutta puolistrukturoidun siitä tekee se, että haastattelun teemat ovat kaikille samat. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48.) Omassa työssäni kävin haastattelemassa kaikki yhden kerran, johtuen muun muassa aikataulullisista syistä.

5.4 Teemahaastattelun toteuttaminen

Käytin omassa tutkimuksessani kahta erilaista haastattelutapaa. Annoin haastateltavien päättää, haluavatko he haastattelun kasvokkain vai sähköpostin välityksellä. Viisi haastateltavista valitsi kasvokkain haastattelun ja kolme halusi ajankäytöllisistä syistä vastata sähköpostin kautta. Kysymykset olivat molemmissa samat, mutta kasvokkain tietysti pystyi esittämään myös jatkokysymyksiä ja tarkennuksia. Sähköpostivastaukset olivat kuitenkin erittäin laadukkaita ja niihin oli panostettu. Lähetin kysymykset etukäteen kasvokkain haastateltaville. Halusin tällä tavalla varmistaa, että jokainen haastateltava sai miettiä vastauksia rauhassa. En halunnut asettaa kysymyksiini vastaajia tukalaan paikkaan, vaan halusin rauhassa mietittyjä vastauksia, joista myös itse saisin eniten irti. Sähköpostikyselyä ei pidetä niin pätevänä haastattelumuotona, kuin perinteistä haastattelua, johtuen esimerkiksi vastausten laadusta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 76). Kasvokkain haastattelun etuja on muun muassa se, että vastauksia voi selvittää ja täsmentää haastateltavilta. Kasvokkain haastattelussa haittoja ovat kuitenkin muun muassa se, että haastateltava voi antaa ns. ”odotettuja” vastauksia, eikä aina oman mielipiteensä mukaan. Lisäksi sekä haastattelija että haastateltava voi tuoda haastattelussa virheellistäkin tietoa esille. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34-35.)

Kysymysten pitäisi olla helposti ymmärrettäviä ja lyhyitä. Parempi on kaksi tai kolme selkeää kysymystä kuin yksi monimutkainen. Teemahaastattelussa kysymykset ovat kysymystyypistä riippumatta useimmiten avonaisia. Vaikka kysymyksissä voi olla joustavuutta ja ne voivat jättää myös haastateltavalla vaikuttaa vastauksen muotoon, niin jo suunnitteluvaiheessa haastattelijalla olisi hyvä olla visio, mitä hän kysymyksillä

haluaa saada selville. Haastattelu aloitetaan yleensä helpoilla kysymyksillä, jotka antavat haastateltavalle tunteen, että hän osaa vastata kysymyksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 105-107.) Itse aloitin haastattelut kysymyksillä iästä, koulutuksesta sekä työkokemuksesta ja tämän hetkisestä nimikkeestä.

Kasvokkain haastattelussa on hyvänä puolena, että haastattelijasta pystyy esittämään jatko- ja lisäkysymyksiä. Haastattelijalla on hyvä olla myös taito, jolla saa haastattelua etenemään, jos haastateltava on karkaamassa aiheesta. Tällöin voi hienovaraisesti siirtää keskustelua jälleen aiheeseen tai siirtyä seuraavaan kysymykseen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 111-112.) Sähköpostin välityksellä tehtävässä haastattelussa olisi hyvä olla kysymyksissä teema-alueet, joita kysymykset seuraavat. Myös kasvokkain haastattelu seuraa tätä samaa kaavaa. Pyrin myös kysymyksissä välttämään sitä, että niihin pystyisi vastaamaan vain yhdellä sanalla. Kasvokkain haastattelussa vastauksiin voi ”lypsää” lisää vastauksia, mutta sähköpostihaastatteluita silmällä pitäen laitoin kysymyksiin myös tarkentavia kysymyksiä, jolloin pelkät yhden sanan vastaukset eivät olleet mahdollisia. Sähköpostin kautta osallistuneiden vastaukset olivat kuitenkin selkeitä ja laajoja.

5.5 Aineiston analysointi ja luotettavuus

Laadullisessa analyysissä on monia yleisiä piirteitä. Haastattelijasta alkaa päässään analysoimaan tutkimustaan usein jo haastattelutilanteessa. Kasvokkain haastattelussa tutkija voi tehdä huomioita toistuvista asioista ja erityistapauksista. Kvalitatiivinen tutkimus säilyttää sanallisen muodon loppuun asti toisin kuin kvantitatiivinen tutkimus. Tutkija käyttää päättelyä, joka on joko aineistolähtöistä tai sitten tutkijalla on joitain teoreettisia johtoideoita, joita hän yrittää todentamaan aineistonsa avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 136.)

Jos haastattelu on tehty laadukkaasti, se on silloin usein myös luotettavaa. Esimerkiksi jos haastatteluiden litterointi tai haastattelunauhujen kuuluvuus eroaa suuresti toisistaan, ei haastatteluaineisto tällöin ole kovin luotettavaa. Tutkimuksen on pyrittävä siihen, että se vastaa tutkittavien ajatuksia ja käsityksiä mahdollisimman hyvin. Kuiten-

kin pitää olla tietoinen siitä, että tutkija vastaa tutkimuksen tulkinnoista ja haastateltavien ajatuksia pyritään sovittamaan siihen. Haastattelu ja sen tulokset ovat aina riippuvaisia haastattelijan ja haastateltavan yhteistoiminnasta. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 185, 189.)

Omat haastatteluni tuntuivat hyvin luonnollisilta, ja uskon, että haastateltavat antoivat täysin rehellisiä vastauksia. Myös se, että lähetin kysymykset etukäteen ja haastatteluun osallistuneet saivat miettiä vastauksiaan rauhassa, lisäsi vastausten luotettavuutta. Olen myös tyytyväinen siihen, että haastateltavat saivat itse päättää näkevätkö minut kasvokkain vai vastaavatko sähköpostin kautta. Näin sain työhöni osallistumaan kaikki, joilla ei aika olisi välttämättä riittänyt irrottamaan aikaa kasvokkain haastatteluun. Työtä tehdessä huomasin osan kysymyksistä olevan liian samantyyllisiä tai hivenen huonosti muotoiltuja, jolloin vastaukset olivat toisensa kaltaisia. Kasvokkain kysymyksiä pystyi hyvin tarkentamaan jos tarvetta oli, mutta sähköpostin kautta kysymykset olivat vastaajan tulkittavana täysin. Sähköpostin kautta vastanneet vastasivat kuitenkin hyvin, ja ainoastaan yhdestä kysymyksestä lähetin parille pienen tarkentavan kysymyksen. Tutkimuksen luotettavuus ei ole kuitenkaan täysin otsikon mukainen, koska yhdeltä kunnalta en saanut miesten lukumäärää, eivätkä kaikki joiden tiedot minulla oli, vastanneet haastatteluun. Uskoisin saaneeni haastatteluihini kuitenkin selkeästi yli 50 prosenttia Satakunnan miesvarhaiskasvattajista.

6 TULOKSET

Käytän haastateltavistani lyhennettä MVK, eli miesvarhaiskasvattaja. Haastateltavat ovat numeroitu 1-8. Taustatiedoista voi mahdollisesti selvittää joitain työhöni osallistuneita miehiä, muun muassa iän ja työkokemuksen perusteella, mutta lainauksissa olen pyrkinyt siihen, että vastauksista ei tunnista ketä on puhunut. Kaupunkien ja päiväkotien nimiä on esimerkiksi jätetty pois, jotta vastauksia ei pysty yhdistämään keneenkään. Vaikka haastatteluissa ei tullut mitään arkaluontaista esille, niin on tärkeää, että miehiä ei tarvitse ”pelätä” sanomisiaan.

6.1 Taustatietoja

Ensimmäisinä kysymyksinä oli ”lämmittelykysymyksiä”. Kysyin haastateltavien ikää, koulutusta, kokemusta varhaiskasvatuksesta sekä tämän hetkistä työnimikettä.

Miesvarhaiskasvattajat tutkimuksessani olivat 31–60-vuotiaita. Keski-ikä heillä oli 48 vuotta.

Koulutuksena viidellä oli lastentarhanopettajantutkinto, yhdellä lähihoitajan (lastenhoitaja), yhdellä nuorisotoimenohjaajan ja yhdellä sosiaalikasvattajan koulutukset. Tämän lisäksi yhdellä lastentarhanopettajalla oli johtamistaidon erikoisammattitutkinto.

Työkokemusta miesvarhaiskasvattajilla oli yhteensä yli 170 vuotta. Keskiarvona se oli 21,5 vuotta. Kolmella haastateltavalla työkokemusta varhaiskasvatuksesta oli alle kymmenen vuotta, mutta kuitenkin vähintään viisi vuotta. Kahdella miehellä kokemusta oli noin 25 vuotta ja kolmella yli 30 vuotta. Suurin työkokemus oli 38 vuotta varhaiskasvatuksen parissa. Tästä työkokemuksesta haastateltavillani oli yhteensä kokemusta 60 vuotta lastentarhanopettajuudesta, yli 45 vuotta päiväkodin johtajuudesta, 27 vuotta varhaiskasvatusjohtajuudesta, 14 vuotta lastenhoitajina ja 1,5 vuotta aluepäällikkönä, olemisesta. Tämän lisäksi yksi haastateltavista oli samaan aikaan toiminut 25 vuotta lastentarhanopettajana, päiväkodin johtajana sekä varhaiskasvatuspäällikkönä samanaikaisesti.

Tämän hetken työnimikkeistä kaksi oli lastentarhanopettajana esikouluryhmässä, yksi varhaiskasvatuksen aluejohtajana eli päiväkotien johtajien esimiehenä, kaksi lastenhoitajana, kolme oli varhaiskasvatuksen johtajana/ohjaajana ja kaksi haastateltavaa oli päiväkodin johtajana. Sen takia ylläolevasta ei tule haastateltavien lukumäärää, että yhdellä miehellä oli ”multititteli”, eli hän oli sekä esikouluopettajana, päiväkodin johtajana että varhaiskasvatuksen johtajana. Tästä jo huomaa, että melko suuri osa haastateltavistani on naisvaltaisella alalla johtaja-asemassa, jota myös aikaisemmin lukemani tiedot puoltavat.

6.2 Mies naisvaltaiselle alalle

Seuraavaksi kysyin miksi miehet aikoinaan hakivat opiskelemaan alaa. Miehiin vastaukset olivat melko erilaisia, mutta yhteneväisyyksiä myös löytyi. Kolmessa haastattelussa esille tuli työharjoittelu, jonka innoittamana lopulta päätyi alalle. Harjoitteluun oli päädytty osin sattuman kautta, eikä alavalinta tuntunut kaikille itsestään selvältä.

”Lukion jälkeen kysymään töitä kunnanvirastosta, josta ohjattiin sosiaalihoitajan puolelle ja sanottiin, että päiväkodissa olisi harjoittelijan paikka avoinna, että mene sinne. Vastasin: En muuten mene. Yhden yön mietittyäni ajattelin, että mennään kokeilemaan. Ei siellä tarvitse olla kun päivä tai tunti, jos siltä tuntuu. Tällä tiellä sitä sitten ollaan.” (MVK8)

Useamassa vastauksessa tuli myös esille alan ihmisläheisyys, yleisesti kasvatus- ja opetusalan mielenkiintoisuus sekä mahdollisuus kokeilla asioita ja tiukkojen suunnitelmien puuttuminen.

”Hain aikoinani siksi, että kasvatus- ja opetusala kiehtoi paljon. Ja jos vertaa koulualaan, joka myös kiehtoi, niin tämä ei ole niin suunnitelmaan sidonnaista. Tässä pääsee monella eri reitillä maaliin, eikä haittaa niin paljoa jos menee pieleen, vaan sitä oppii itsekin, mitkä ovat ne oikeat reitit. Ja se vaihtelee niin paljon ryhmän mukaan, mitkä asiat uppoaa minäkin vuonna” (MVK1)

Haastatteluissa myös mainittiin kuinka mukava lasten kanssa touhuta ja puhua erilaisista asioista, työssä saa olla ulkona paljon, urheilla ja käydä retkillä. Ala mainittiin leppoiseksi, mutta myös vastuulliseksi. Varhaiskasvatus oli myös aikoinaan paljon julkisuudessa uuden päivähoitolain myötä, joka vaikutti alalle hakeutumiseen, sekä siihen, että pääsi miehenä tekemään pioneerityötä. Luonnollisena valintana ala välittyi vastauksesta, jossa haastateltavalla oli useita sisaruksia, ja he kasvattivat toinen toisiinsa lapsuudesta asti.

Alan naisvaltaisuuteen liittyen miehet olivat yksimielisiä. Varhaiskasvatus ei kiinnosta miehiä matalan palkkauksen takia. Myös perinteiden ja miehen hoivavietin puuttuminen katsottiin olevan suuri syy alan naisvaltaisuuteen.

”Miehiä ei varmaan kiinnosta tämä ala niin paljon matalan palkkauksen, vastuun, melun, takapuolten pyyhkimisen ja itse naisvaltaisuuden takia” (MVK5)

”Lasten hoito ja kasvatus ”vain mielletään” naisten ja äitien jutuksi. Nykypäivänä isän roolia kasvattajana korostetaan aiempaa enemmän. Alan palkkaus myös, naisvaltaisilla aloilla palkat keskimääräistä pienemmät” (MVK7)

Kaikki vastaukset liittyivät jollain tavalla palkkaukseen ja hoivaviettiin sekä perinteisiin. Haastatteluiden joukosta löytyi kuitenkin yksi yllättävä vastaus, joka tosin oli ehkä heitetty hieman huumorimielellä, mutta ajatuksena kuitenkin mielenkiintoinen.

”Aina ollut suomalainen perinne, että naiset kokkaavat, mutta kokkaaminenkin on muuttunut, nykyään on myös mieskokkeja. ja ne ovat kun rokkitähtiä tänä päivänä. Miehet on ne kaikista kovimmat kokit, että se on helpottanut sitä, että nyt on ihan ok olla myös mies kokkina. Ehkä tästäkin pitäisi saada joku tv-formaatti, että saadaan nostettua tätä ylöspäin.” (MVK3)

6.3 Päiväkodin arki

Osa miehistä koki, että heidän työtehtävänsä ja vastuualueensa oli erilainen, kuin päiväkodin naisten, mutta yhtä suuri osa haastateltavista ei ollut huomannut eroa, joka olisi ainakaan sukupuolesta johtunut. Miehet eivät kokeneet, että heitä ”nakitettaisiin” joihinkin tiettyihin töihin naisia enemmän. Jos näin kuitenkin tapahtui aluksi, niin miehen oltua talossa kauemmin, myös työtehtävät muuttuivat samankaltaisiksi naisten kanssa.

Työtehtävien määräämisen sijasta miehet halusivat juuri liikuntaa ja puukäsitöitä omaksi vastuualueekseen. Eräässä vastauksessa mies koki pystyvänsä samaistumaan poikiin mahdollisesti naistyöntekijöitä paremmin, ja täten vaikuttamaan leluhankintoihin tätä kautta laajakatseisemmin. Muutamissa vastauksissa tuli myös ilmi, että sukupuolella ei ole väliä, vaan kaikki työntekijät toimivat päiväkodeissa vahvuksiensa mukaan. Usein mies kokee vahvuudekseen urheilun tai puukäsityöt, mutta se ei kuitenkaan aina ole niin, ja yhtä hyvin ne voivat olla naisten vahvuuksia.

”Yleensä joko omin nämä (liikunnan) itselleni tai ne jotenkin vaan automaattisesti ohjautuvat minulle. Minua se ei haittaa, päinvastoin. Minulla on aina ollut urheilu lähellä sydäntä; varsinkin sähly, jota pelaamme paljon lasten kanssa. Puukäsitöitä ei niin hirveämmin touhuta päiväkodissa, ehkäpä kiireellisen aikataulun vuoksi. Mutta kerran otin tehtäväkseni kaupungin rakentamisen eskareiden kanssa. Askartelimme isoon vanerilevyyn kerrostaloja ja kauppoja puulevyistä vasarojen, naulojen ja liiman avulla. Toki naisetkin osallistuvat silti urheiluun käsitöihin, ei se pelkästään minun vastuualueeni ole. (MVK5)

Seuraavaksi tiedustelin ajattelivatko miehet olevansa miehen malleja päiväkodin lapsille, erityisesti pojille. Jokainen haastatteluun osallistuneista miehistä koki olevansa päiväkodeissa ainakin jollain tasolla miehen malli. Osa vastanneista ajatteli olevansa miehen malli nimenomaan pojille, osa tytöille, mutta yli puolessa vastauksista miehet kokivat olevansa esikuvia varsinkin yksinhuoltajaperheiden lapsille tai muuten rikkonaisista perheistä tuleville. Yhdessä vastauksessa myös huomioitiin miehenä olemisen vaikeus, jos lapsella on kotona huono miehen malli, lapsi voi suhtautua myös päiväkodin mieheen varauksellisesti. Muutamassa vastauksessa mietittiin, mitä tarkoitetaan miehen mallilla.

”Tietyllä tavalla koen olevani miehen malli. Kun katsot tv:stä mikä on miehen malli, niin se on kova pyssysankarimacho, jolla on hienot autot. Että ehkä sellainen miehen malli, joka näyttää että mieskin voi pyyhkiä pöytiä, voi pyyhkiä takapuolia, voi hoitaa sinua, myöskin pitää sylissä ja silittää. Ehkä olen sellainen vähän erilaisen miehen malli. Eli ei mikään miehen malli, että olisin huippujääkiekkoilija tai bodattu joka seisoo laiturilla. Tärkeää, että miehestäkin voi saada turvan ja sylin. (MVK3)

Halusin myös tietää kokevatko miehet, että sukupuolesta on enemmän hyötyä kuin haittaa varhaiskasvatuksessa. Jokainen mies koki, että sukupuolesta on enemmän hyötyä kuin haittaa. Osa haastateltavista koki asian voimakkaammin, kun osa piti asiaa melko neutraalina. Negatiivisina puolina nousi esille lievä yksinäisyys naisten keskellä sekä se, että koska varhaiskasvatus on niin naisvaltainen ala, niin myös työnkuva on muodostunut naisten näköiseksi. Toisaalta miehet kokevat tasapainottavansa arkea,

tuovansa rentoutta, auktoriteettia ja uskottavuutta naisvaltaiseen työyhteisöön. Yhdessä haastattelussa tuli myös ilmi, kuinka paljon sukupuolesta oli hyötyä jo alalle hakeutuessa ja miten miesten käyttäytyminen eroaa naisvarhaiskasvattajista.

”Oli siitä hyötyä. Silloin miehet pääsivät helpommin päiväkotiin töihin. Kun olen saanut viran, niin oli kaksikymmentä lastentarhanopettajan paikkaa avoinna, ja sanottiin että valkkaa jokin paikka mihin menet. Siitä muutama vuosi ei enää ollut paikkoja vapaana. Mutta nykyisinkin, kun tulee joku paikka auki, esimerkiksi sadasta hakemuksesta 1-2 on miehiä, niin ne katsotaan ensimmäiseksi. Ja kaikki haluaisi sen miehen, varsinkin jos se tunnetaan. Ja kun miehet on ylittänyt tietyn kynnyksen, niin miehet pääsevät jonkin verran helpommalla päiväkodissa. Kun olet yleensä ainoa mies päiväkodissa, niin silloin ei joudu naisten käihinöihin mukaan. Mies on sellainen, että sanotaan ”minä tulen nyt tähän sinun viereen istumaan, kun en jaksa noita muiden juttuja”. Silloin mies on tietyllä tapaa turvapaikka. Ainakin omalla kohdalla oli näin, kun alkujärkytyksestä oli päästy. Aikoinaan oli sellainen mies, kun Villemarkus Elorinne, joka oli jonkin sortin julkkis, Mr. Finland, tai joku sellainen. Hän oli myös lastentarhanopettaja. Ja se kirjoitti joskus Lastentarhanopettaja-lehteen: ”Miesten luontainen rentous koetaan usein laiskuudeksi.” Kun päiväkodin naiset tottuu siihen, että miehellä ei ole jatkuva sättääminen päällä, vaan hommat hoituvat, vaikka mies olisikin ”ehditään&keritään”-tyyppinen. Päiväkodissa riittää, että istut ja katselet tai leikit lasten kanssa. Ei siellä tarvitse koko aikaa olla tekemässä jotain, kun siellä on muutenkin koko ajan kova meno ja meininki päällä. Tärkeintä on mahdollistaa lapsen leikki.” (MVK3)

Otin tähän koko keskustelun kysymyksestä, koska omien kokemuksieni perusteella pystyin hyvin samaistumaan asiaan. Tämän keskustelun jälkeen otin omaksi motoksi Villemarkus Elorinteen lausahduksen miehen luontaisesta rentoudesta. Jatkoin vielä saman haastateltavan kanssa mahdollisista haitoista sukupuoleen liittyen.

”Miehiä ehkä helpommin kritisoidaan tekemättömistä asioista. Juuri rentouteen liittyen, että jos se ei käykään samalla tahdilla, niin se on helppo syyllistää, että ”miehet ovat aina tuollaisia, miehet eivät tee sitä”, ja varsinkin jos sinä et ole hyvä, vaikka poramaan reikiä seiiniin, niin se myös, ”sinä et edes sitä tehnyt”. Ja se on tosin helpottanut, mutta osin vanhempien suhtautumisessa. Epäluulo vanhempien kohdalla. Jos

sinulla on joitain negatiivisia miesasioita, ja sitten on vielä mies hoitamassa lastasi, niin se voi olla kova paikka. Mutta siitä on hyvin viime vuosina päästy, koska miehiä on enemmän. (MVK3)

Tämän jälkeen miehet pohtivat muuttuisiko päiväkodin arki, jos miehiä olisi alalla enemmän. Kysymys sai jonkin verran hajontaa vastauksiin. Kaksi vastaajaa ei uskonut, että päiväkodin arki muuttuisi sukupuolijakauman mahdollisessa muutoksessa. Kun ammattilainen hoitaa lasta, niin siinä vaiheessa sukupuolella ei ole merkitystä. Toinen joka ei uskonut arjen muutokseen, uskoi kuitenkin, että palkat voisivat nousta, jos miehiä olisi alalla enemmän. Vastauksissa, joissa uskottiin arjen muuttuvan, muistutettiin kuitenkin perustehtävästä sekä laista ja asetuksista, jotka eivät muuttuisi, vaikka miehiä olisi enemmän. Päiväkodin arki muuttuisi useamman vastauksen perusteella suoraviivaisemmaksi, rennommaksi, kiireettömämmäksi ja lapsenomaisemmaksi. Yhdessä vastauksessa myös uskottiin siihen, että suuri yleisö alkaisi arvostamaan työtä enemmän. Kuitenkin muistutettiin, että pelkästään sukupuoli ei toisi muutosta parempaan, vaan alalla tarvitsee olla ammattimaisuutta.

”Muuttuisi kyllä, mutta ammatillisuus on näissäkin hommissa valttia. Varhaiskasvatus on tällä hetkellä osaavissa käsissä, mutta miesnäkökulma auttaisi varmaan joissakin asioissa näkemään metsän puilta.” (MVK6)

Kaikki kahdeksan haastatteluun osallistunutta haluaisi alalle lisää miehiä, mikä ei yllätyksenä tullut. Kaksi vastaajista ajatteli, että yksi mies joka ryhmään olisi ihanteellinen tilanne ja yhdessä ehdotettiin kahta tai kolmea miestä jokaiseen päivähoitoyksikköön – alkajaiseksi. Yhdessä vastauksessa mainittiin myös ajoittainen yksinäisyys, kun aina ei jaksa kuunnella ”meikki ja laukku”-juttuja. Myös edellisessä kysymyksessä mainittu työntekijän ammattimaisuus täytyy säilyttää sukupuolen edellä. Kaksi vastaajaa toivoi alalle lisää miehiä, mutta olivat jo luovuttaneet asian suhteen, koska se vaatisi muun muassa palkkojen nousun.

6.4 Miehiin suhtautuminen

Seuraavat kolme kysymystä käsittelevät sitä, kuinka miehet kokevat heihin suhtautumisen. Erittelin kysymyksissä lasten, lasten vanhempien ja työyhteisön suhtautumisen miesvarhaiskasvattajaa kohtaan.

Lasten suhtautuminen miehiin vaihteli haastateltavan mukaan paljonkin. Yleisin vastaus oli, että lapset eivät suhtaudu miehiin eri tavalla kuin naistyöntekijöihin. Melkein puolessa vastauksessa tuli esille, kuinka lapset, varsinkin pienemmät lapset, arastelevat miehiä aluksi, mutta arkuus myös lähtee nopeasti. Lapset voivat kysellä miehiltä eri asioita kuin naisilta, eivät välttämättä pyydä samoihin leikkeihin tai miestä voidaan pitää etäisempänä. Kuten Martti Hellströmkin (2010) kirjoittaa, niin miehiä pidetään usein kasvattajina enemmän auktoriteetteina, kun taas naiset antavat hoivaa ja läheisyyttä. Toisaalta vastauksissa tuli esille, kuinka erityisesti tytöt voivat roikkua miehissä kiinni sekä lapset tykkäävät yleisesti paljon miestyöntekijöistä.

”Pääsääntöisesti ei. Molemmat ovat ammattikasvattajia. Mies lienee lapselle lähtökohtaisesti etäisempi, ja kodeissa mies yleensä sanoo viimeisen sanan, kun äiti on ensin monta kertaa ”komentanut” lapsia ilman tehoa. Lapsilla on useasti siis hieman lähtökohtainen varaus. Tämä tosin karisee pois lähes alle aikayksikön. (MVK7)

Myös lasten vanhempien suhtautumisessa on ollut eroavaisuuksia miesten välillä, mutta pääsääntöisesti myös vanhemmat suhtautuvat miehiin hyvin. Vanhemmat voivat esimerkiksi aluksi miettiä, voiko lasta jättää miehen syliin, mutta sekin menee ajan myötä pois. Yhteensä viidessä vastauksessa kerrottiin vanhempien suhtautuvan aluksi miehiin varauksella, mutta kukaan ei enää oltuaan kauemmin alalla koe ennakkoluuloista käytöstä vanhempien puolelta. Kaksi vastaajista epäili uransa alkuaikoina lasten isien ajatelleen heitä ”homosivariksi” tai ”mikä tuokin on, kun haluaa tehdä naisten töitä”. Kaksi vastausta erosi toisistaan siinä suhteessa, että toinen haastateltavista sanoi äitien tulevan helpommin juttelemaan miehelle. Kun taas toinen sanoi, että isät tulevat paljon mieluummin puhumaan ”miesten juttuja” ja hakevat nykyisin jopa useammin lapsiaan, kun on mies töissä. Yhden vastauksen mukaan miehet saavat ”erikoiskohtelua” esimerkiksi joulu- tai kevätjuhlissa, kun lasten vanhemmat antavat muun muassa konjakki- tai viskipulloja lahjaksi. Yleisenä ajatuksena vastauksissa oli, että lasten

vanhemmat arvostavat miestyöntekijöitä paljon mahdollisen alkujärkytyksen jälkeen. Mies voi myös omalla käyttäytymisellään karistaa ennakkoluuloja.

”Päiväkodin työntekijöiden taustat tarkistetaan aina, silti osalla vanhemmista voi olla omat ennakkoluulonsa ja epäilyksensä. Itselleni ei ole käynyt noin. Tämäkin riippuu ihan itsestä, ammattitaito, vaatetus, lävistyksset, kampaus, hygieenisuus yms.” (MVK5)

Entä työyhteisön suhtautuminen? Positiivisina asioina mainittiin se, että ei tarvitse osallistua naisten välisiin tappeluihin, vaan voi olla niiden ulkopuolella. Miehenä saa helpommin auktoriteettiaseman, mutta toisaalta voi saada myös kaikki pienet korjaustyöt. Miehillä ei ole välttämättä aluksi yhtä helppoa puhua esimerkiksi kotiasioista, mutta työyhteisöön hyvin sisälle päästessään eroa ei huomaa. Mies voi olla jopa sellaisessa asemassa, että tullaan juttelemaan asioista, kun ei jakseta ”aina samoja naisten juttuja”. Työyhteisön suhtautuminen mieheen kulkee melko lailla samalla kaavalla kuin lasten ja lasten vanhempienkin. Aluksi voidaan olla vähän epäileväisiä miehen ammattimaisuuden suhteen, mutta ajan kanssa miehestä tulee yleensä pidetty ja arvostettu kanssatyöntekijä, joka tasapainottaa naisvaltaista työpaikkaa.

”Vaikea sanoa. Uran alussa ehkä pientä skeptisyyttä. Omissa työyhteisöissä on ollut parempi hieman mukautua naisvaltaiseen työyhteisöön. Nykyisin kokemuksen myötä saatan havaita jonkinasteista arvostusta ja kunnioitusta, joka perustuu joko sukupuoleen tai ammatilliseen kokemukseeni. Todennäköisesti molempiin.” (MVK7)

6.5 Lasten sukupuoliroolit

Työni yksi kantavista teemoista on ollut sukupuoliroolit. Miten yleiset käsitykset miesten- ja naistentöistä pistävät meidät ajattelemaan asioista samalla tavalla kuin yli 100 vuotta sittenkin. Alkuperäisessä suunnitelmassa ei ollut tarkoituksena kysyä miehiltä lasten sukupuolirooleista. Työni edetessä halusin kuitenkin kysyä tästäkin mielipidettä. Kysymystä ei ole alkuperäisessä kysymysliitteessä, mutta kysyin asiasta jokaisen haastattelun lopuksi.

Yleisenä vastauksena miehillä oli, että perinteiset sukupuoliroolit ovat edelleen vahvoina myös lasten keskuudessa. Tytöt leikkivät mielellään kotileikkejä ja pojat autoilla. Muutamassa vastauksessa oli myös, että jos poika kotileikkiin ”huolitaan”, niin pojan roolina on usein olla isä, pikkuveli tai koira. Yhdessä vastauksessa haastateltava sanoi, että on huomannut tyttöjen vaihtelevan leikkejä helpommin, kun pojat leikkivät tietyissä leikeissä. Pojat voivat myös kannustaa toinen toisiaan ”vastustamaan” päiväkotitoimintaa, ja näin ollen pysymään poikarooleissa vahvemmin (Tamminen 1995, 54). Aina on myös ollut poikia, jotka pukeutuvat mekkoihin tai autoilla leikkiviä tyttöjä, mutta henkilökunnan ajatusmaailma on muuttunut suvaitsevampaan suuntaan. Yhdessä vastauksessa tuli mielenkiintoisesti esille, että lapsille pitää myydä leikit oikeilla tavoilla, niin ne kiinnostavat sukupuolesta riippumatta.

”Omalla työllä on kanssa koittanut, ettei tulisi semmoisia ajatuksia (sukupuolirooleista). Se vähän riippuu siitä, miten myyt sen idean. Se vaan täytyy myydä oikein. Esimerkiksi jos pelaat jalkapalloa, usein pelataan poikien kanssa, mutta sitten kun hankit sellaisen pallon, joka on puoliksi vaaleanpunainen, niin tytöt ovat ihan yhtä lailla mukana. Ja nyt on huomannut sen, että jos puhutaan jostain telinevoimistelusta, niin pojat saattaa olla sillain, ettei muuten tulla. Sitten puhut parkourista, ja siinä on ne samat telinevoimistelu-jutut mitkä tulee ja puhut vaan parkourista, niin kaikki on ihan täysillä mukana.” (MVK1)

6.6 Muita kommentteja

Lopuksi annoin miehille vapaan sanan, jos he halusivat sanoa jotain, joka ei ollut vielä tullut haastatteluissa esille. Kuudessa haastattelussa tuli vielä jotain esille.

Kysymys oli asetettu muotoon, ”muuta mielessä”, johon yksi haastateltavista oli vastannut hymiön kanssa: Palkka pielessä.

Yhdessä palattiin vielä ennakkoluulo-kysymyksiin:

”Ennakkoluuloja voi kohdata myös organisaatiossa laajemmin. Jos niitä oli alkutai-paleella, nyt niitä ei ainakaan ammatillisista syistä ole. Uskon työtäni arvostettavan myös oman yksikköni ulkopuolella.”

Yksi vastaaja toivoi, että miesvarhaiskasvattajat perustaisivat jonkinlaisen yhdistyksen, jossa voisi olla silloin tällöin yhteistoimintaa ja pystyisi tuomaan miesnäkökulmia esille sekä saamaan vertaistukea.

Yhdessä kysyttiin, tiesinkö että Teemu Selänne oli päiväkodissa töissä ennen kuin kiekoura lähti kunnolla käyntiin. Selännettä jonkin verran seuranneena muistin tämän.

Muutamassa toivotettiin minut tervetulleeksi alalle.

6.7 Haastatteluiden yhteenvetoa

Voi olla, että kahdeksan vastaajan opinnäytetyöstä ei voi vetää täysin varmoja johtopäätöksiä, mutta mielestäni haastatteluni olivat kuitenkin paljon antavia, ja miesten vastauksissa oli selvä johdonmukaisuus. Useissa kysymyksissä suurin osa haastateltavista antoi samantyyllisen vastauksen, omilla kokemuksilla höystettynä.

Tutkimustehtävikseni mainitsin etsiä syytä siihen, miksi haastateltavani ovat aikoinaan hakeneet alalle, sekä miten he kokevat asemansa naisvaltaisella alalla. Ensimmäiseen kysymykseen tuli vaihtelevia vastauksia. Osa vastaajista sanoivat päätyneensä alalle täysin sattumalta, mutta yhdistävänä tekijänä kaikilla oli jonkinlainen palo opetus- ja kasvatusalalle. Oman asemansa miehet kokivat hyväksi ja uskoivat sukupuolesta olevan jopa hyötyä. Miehet ovat kuitenkin tehneet asemansa eteen kovasti töitä ja jokaisen on itse ansaittava arvostuksensa. Työuransa aluksi miehet kokivat jonkin verran epäluuloja niin muiden työntekijöiden, lasten vanhempien kuin myös lasten suunnalta. Nykyisin jokainen haastateltava koki työtänsä arvostettavan.

Haastateltavani olivat suurimmaksi osaksi todella kokeneita varhaiskasvattajia, joka toi työhöni oman sävöyksensä. Tietämystä asioista oli valtavasti. Jäin tosin miettimään, että minkä ikäisiä olivat nämä miesvarhaiskasvattajat, joita en tavoittanut haastatelluuni. Onko uusia miehiä tulossa alalle minkälaista vauhtia vai onko Satakunnan varhaiskasvatus muuttumassa entistä enemmän naisvaltaiseksi?

Halusin haastatteluuni kaikki mahdolliset alan ammattilaiset työnimikkeestä riippumatta. Haastateltavista melko suuri osa oli esimies-asemassa, joten se varmasti osaltaan vaikuttaa tuloksiin. Toisaalta uskon, että se kertoo myös paljon siitä, että miehet alalla hakeutuvat esimiestyöhön. Huomasin myös työtä tehdessä, että lastentarhanopettajista löytyy huomattavasti enemmän tietoa, kun lastenhoitajista. Vaikka valmistunkin lastentarhanopettajaksi, niin lastenhoitajien mielipiteet ja asema päiväkodissa on yhtä tärkeä kuin lastentarhanopettajilla.

Haastateltavani olivat nöyrinä liikenteessä, mutta tiedostivat kuitenkin positiivisen vaikutuksensa niin työyhteisön ilmapiiriin, kuin myös lapsiin. Miehet pitivät tärkeänä asemaansa (erilaisena) miehen mallina ja kokivat olevansa erityisen tarpeellisia yksinhuoltajaperheiden lapsille.

Miehet halusivat alalle lisää miehiä, mutta eivät uskoneet asialle tulevan mitään suurempia muutoksia. He uskoivat palkan ja hoivaperinteiden oleva suurin syy alan naisvaltaisuuteen, ja tällaisena se myös pysyisi jatkossa. Omat koulukokemukseni puhuvat samaa kieltä. Sosionomiopiskelijoita aloitti SAMK:ssa vuonna 2011 n. 70, joista kolme oli miehiä. Yksi heistä lopetti puolen vuoden jälkeen, yksi opiskeli päihde- ja mielenterveyspuolella, ja minä ainoana suuntauduin sosiaalipedagogiseen lapsi- ja nuorisotyöhön. Myös minä pohdin tässä opiskelujeni loppusuoralla, että mitä tulevaisuudessa tekisin. Päiväkoti ei ole poissuljettu vaihtoehto, mutta en ole sitä ainakaan vielä kutsumuksenaan kokenut.

Tärkeimpänä antina haastatteluissani oli se, että miehet kokevat asemansa hyväksi varhaiskasvatuksessa, mutta toivovat samalla vertaistukea. Loppujen lopuksi sukupuolella ei ole niin paljon merkitystä, vaan kaikkien alalla olevien kuuluu olla ammattitaitoisia, sukupuolesta riippumatta. Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat selvästi alan ammattilaisia, vastauksista huomasin todellisen kokemuksen, mutta myös nuorempien vastaajien vastauksissa oli selvää paloa alalle.

Haastattelut olivat erittäin mielekkäitä tehdä, ja uskon, että myös miehet kokivat mukavana päästä kertomaan mielipiteitään miesten vähydestä ja siitä, miksi itse aikoo tulla alalle.

7 LOPUKSI

Haastattelut olivat hienointa työssäni. Oli todella mukava käydä haastattelemassa motivoituneita varhaiskasvattajamiehiä sekä lukea heidän vastauksiaan. Kaikki käyttivät työ- tai vapaa-aikaansa, jotta saisin tämän työn valmiiksi. Työssäni haastattelut antoivatkin paljon verrattuna teoriaosuuteen, mutta huomaan kuitenkin, että ne täydentävät toisiaan, ja molemmissa vilahtelee samoja asioita. Se kai oli tarkoituskin.

Tulevaisuudessa haluaisin ehkä lukea naisnäkökulmaa asiasta. Ovatko ne miehet sitten kuitenkin vähän laiskoja ja luottavat liikaa sukupuolensa voimaan? Tai sitten miesasiaa voisi syventää haastatteluilla lapsille, lasten vanhemmille, päiväkoteihin missä on miehiä tai missä ei ole? Toivottavasti joku jossain joskus asiaa vielä käsittelee.

Työni perusteella voin sanoa, että miehiä todella tarvitaan alalla. Omasta kasvattajan urasta en ole vielä varma. Ehkä pitäisi oppia kasvattamaan ensiksi itseänsä. Päiväkodissa on ollut mukava työskennellä, ja jonkinlaista paloa siihen löytyy. Kuka tietää, annanko 30 vuoden päästä haastatteluja lastentarhanopettajana jonkin juniorin opinäytetyöhön. Eivät nuo minun haastatteluuni osallistuneet konkaritkaan alun perin kovin varmoja alastaan olleet.

Aina voi tehdä joitain asioita paremmin, mutta olen kuitenkin tyytyväinen työni tulokseen – tein tässä hetkessä parhaani ja katson mihin se riittää, mutta toisaalta myös 95 %:n keskittyminen on vain 50 %:n suoritus. Jos hieman kiekkojargonia tässä vaiheessa saa käyttää.

Päätin aiheeni työhöni lopullisesti tammikuussa 2014. Nyt kesäkuussa 2015 kirjoitan viimeistä kappaletta työhöni (ja elokuussa kirjoitusvirheitä tarkistellen). Työni aikataulut ovat venyneet ja paukkuneet kunnolla, niin turhautumisen, motivaation puutteen, laiskuuden, lähteiden löytämisen vaikeuden kuin yleisen mukavuuden halunkin takia. Mutta onhan se paljon mukavampi olla, kun työ alkaa olemaan loppusilausta ja esitystä vaille valmis. Hiihtäjälegenda Mika Myllylän sanoin: Paljon se otti, mutta paljon se myös antoi.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Heinonen, O-P. Huttunen, J. Kari, J. Mikkola, A. Silvennoinen, M. 1997. Miehiä kouluun? – Taustaa ja keskustelua tasa-arvosta. Juva: WSOY.
- Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Juva: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Julkunen, R. 2010. Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Kempas, K. 2015. Lasten vitsit naurattavat sählymiestä. Porilaine 2.7.2015. 6.
- Kuivakangas, P. 2007. Mies päiväkodissa – Alansa ainokainen. AMK-opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.6.2015. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17837/TMP.objres.398.pdf?sequence=2>
- Kytölä, A. 2014. Jorma Haapasaari toi miehen mallin päiväkotiin. Lastentarha 5, 12-13.
- Rytöhonka, K. 2014. Levoton veri. Lastentarha 5, 25.
- Siljamäki, T. 2013. Miehekkäästi ope. Lastentarha 4, 37-39.
- Siljamäki, T. 2014. Miesnäkökulmaa varhaiskasvatukseen. Lastentarha 5, 22-24.
- Tamminen, M. 1995. Mieslastentarhanopettajan rooli ja merkitys päiväkotityössä. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Tasa-arvolaki. 1986. L. 30.12.2014/1329.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Välimäki, A-L. 1999. Lasten hoitopuu - Lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.
- Ylen www-sivut. Viitattu 20.4.2015. <http://yle.fi/vintti/yle.fi/aamusydamella/aamusydamella/node/102.htm>
- Ylen [www.sivut](http://yle.fi/uuuuiset/naisten_ja_miesten_valiset_palkkaerot_kasvaneet/7851851). Viitattu 23.4.2015. http://yle.fi/uuuuiset/naisten_ja_miesten_valiset_palkkaerot_kasvaneet/7851851
- Ylitapio-Mäntylä. O. 2012. Hoivan ja vastuun jakautuminen päiväkodissa ja kotona. Teoksessa O. Ylitapio-Mäntylä (toim.) Villit ja kiltit – Tasa-arvoista kasvatusta työille ja pojille. Juva: PS-kustannus, 91-102.

Ylitapio-Mäntylä, O. 2011. Kasvatuksen sukupuolistavia käytäntöjä päiväkodissa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 274-284.

LIITE 1

MIEHET VARHAISKASVATUKSESSA

Haastattelukysymykset:

1. Ikä
2. Koulutus
3. Kuinka paljon sinulla on työkokemusta tällä hetkellä varhaiskasvatuksesta?
4. Missä tehtävissä tällä hetkellä toimit ja mikä on ammattinimikkeesi?
5. Miksi aikoinasi hait opiskelemaan alaa?
6. Mitkä voisivat olla suurimmat syyt siihen, että varhaiskasvatus on alana niin naisvaltainen?
7. Poikkeaaako työtehtäväsi/vastuualueesi päiväkodissa naistyöntekijöistä? (urheilu, puukäsityöt jne...)

14. Suhtautuvatko lasten vanhemmat mieheen jotenkin erityisesti? Oletko kokenut ennakkoluuloja?

15. Muuta mielessä?

